

pénztárkönyvek stb.) és a Hajdúságban is egyedülálló, sajátos szervezetű juhtartó gazdaságok sokrétű anyagára hívjuk fel a figyelmet,

Térképtárunk túlnyomórészt kéziratos anyagból áll. A város 1783-as első ismert térképe (Bek-mappa) jól mutatja a kétbélteles település jellemzőit, mely a többi hajdúvároshoz hasonlóan a végvár és a mezőváros sajátosságait egyesítette magában. 1841-ben a város belsősegeiről készült Hudatsik-Balthazár féle térkép már a korábbi kertéségi betelepülésének előrehaladását dokumentálja. A szakirodalomban eddig ismeretlen, 1868. évi több részes térképünk tizedenként mutatja be a várost, feltüntetve — többek között — a belső telkek tulajdonosainak nevét is. Értékes adatokat tartalmaz a belső telkek helyrajzi számát is rögzítő utcaszabályozási térképünk. Az 1857-ben készült térkép a tagosított határról, az egyik századvégi pedig a jelentősebb tanyákról informál. Az 1910-es, közlegelőket okumentálja. A szakirodalomban eddig ismeretlen, 1868. évi több részes térképünk tizedenként mutatja be a várost, feltüntetve — többek között — a belső telkek tulajdonosainak nevét is. Értékes adatokat tartalmaz a belső telkek helyrajzi számát is rögzítő utcaszabályozási térképünk. Az 1857-ben készült térkép a tagosított határról, az egyik századvégi pedig a jelentősebb tanyákról informál. Az 1910-es, közlegelőket okumentálja. A szakirodalomban eddig ismeretlen, 1868. évi több részes térképünk tizedenként mutatja be a várost, feltüntetve — többek között — a belső telkek tulajdonosainak nevét is. Értékes adatokat tartalmaz a belső telkek helyrajzi számát is rögzítő utcaszabályozási térképünk.

A diákok és felnőttek által készített kéziratos dolgozatokból, pályamunkákból kialakult gyűjtemény mellett igen gazdag képeslap- és jelentős számban archiv fotókból álló fényképtárunk van, amely a szoboszlói múlt (városkép, fürdőképek, életmód, öltözködés, szokások) és a jelen számos területét öleli fel.

A múzeum másfél ezret meghaladó könyvtára történelmi, néprajzi, művészeti, népművészeti, oktatástörténeti és muzeológiai jellegű. Elkülönített része muzeális értékű könyvekből áll. A XVIII–XIX. századi bibliák, bibliai históriák, szép kötésű imakönyvek, zsolnárok (egyik 1764-ben jelent meg Szenczi Molnár Albert fordításában), illetve az álmos- és kuruzslókönyvek a vallásos élettel és a hiedelmekkel függnek össze. Az említett századokból származik egész sor költőnk, írónk (Dugonics, Csokonai, Kölcsey, Vörösmarty stb.) legtöbbszörre első kiadású könyve. A könyvtári állomány gyarapításában már évek óta kiemelt törekvésünk a hajdúkra, a hajdúvárosokra, Bocskaira és szabadságharcára vonatkozó anyag megszerzése.

A teljes múzeumi gyűjtemény gazdagítását és sokrétű felhasználását éveken át akadályozták nyomasztó raktározási gondjaink. Ezek 1980 tavaszán a városi tanács segítségével oldódtak meg, amikor önálló épületet kapott a múzeum a volt középiskolai leánykollégiumban, a hajdani úri kaszinó falai között. Ezzel a következő évben létrejött annak lehetősége, hogy az eddig meglevő nagyobb népművészeti és három kisebb kiállítás mellett elkészüljön az ötödik, a régen várt komplex állandó *helytörténi kiállításunk*. Minthogy erre sem a városnak, sem a felsőbb szerveknek anyagi kerete nem volt, ezért nyolc helyi üzem (tsz-ek, fürdő, ipari üzemek) segítségére — vagyis az 1958-as első állandó kiállításához hasonlóan újból társadalmi összefogásra — kellett támaszkodnunk. Az új kiállítás a település első írásos említésétől (1075-től) a 900. évfordulójáig, azaz 1975-ig kíséri nyomon Szoboszló történetét, kitekintve a népeletre is.

Intézményünk az 1960-as évek derekától része a megyei hálózatnak, élvezi a Déri Múzeum szakmai és erkölcsi támogatását, s évenként több tízezer látogatójával, kiállítási ismertetővel, a helytörténeti kutatások szolgálatával jelentős szerepet játszik az utóbbi években létrejött kisebb vidéki múzeumok között.

Dr. Juhász Imre

Énekkari Emlékszoba Hajdúszováton

Aki Hajdúszovátra, ebbe a Debrecenről délre, 20 km-re fekvő kisközségbe érkezik, érdekes kirakatot láthat a község közepén. A takarékszövetkezet egykori helyiségét a község vezetői a Hajdúszováti Lenin Tsz Kodály Énekkarának adták át, hogy ott emlékszobát létesíthessen a csaknem 100 éves működésének emlékenyagjából. Korábban ez az emlékenyag az énekkar elnökének, Izsó Vincének egyik szobájában volt elhelyezve.

A 35 m²-nyi emlékszoba falait, szekrényeit, tárlóit szinte teljesen megtöltik az énekkari emlékek. Megtalálhatók itt a kórusról megjelent újságcikkek, fényképek albumai, oklevelek, emléklapok, fém, fa textil, kerámia, üvegkristály tárgyutalmak, minősítési plakettek, énekkari kítűntetések, műsorfüzetek, műsorplakátok. Különösen gazdag ez az anyag az 1947 elején újrakezdett és azóta töretlenül tartó kórusélet utóbbi 37 évére vonatkozóan.

Az emlékszoba főfalát egy Kodály-levél felnagyított fényképe díszíti. Kodály Zoltán 1948. május 7-én kelt levelével engelte meg a kórusnak, hogy a nevét viselhesse. E nagyszerű levél így szól:

Igen tisztelt énekkar! Eddig minden ilyen kívánságot, hogy rólam énekkart nevezzenek el, elhárítottam. Ha most a hajdúszovátiak ismételt kérésére habozom, hogy ne tegyek-e kivételt, az jut eszembe, hogy ezzel a kar nagy kötelezettséget vállal. Kétoldalú szerződés ez, én azt kötöm ki a nevemért, hogy a kar soha egy darabot sem vesz műsorára, amit én nem helyeselnék. Gondolják meg, milyen szoros megkötöttséget jelent ez! Ha elég erősek, hogy teljesíteni tudják: ám legyen. Próbája lenne ez: megbír, megtűr-e a magyar vidék olyan énekkart, amely csak jót énekel.

Tisztelettel
Kodály Zoltán

Az emlékszoba asztalán a vendégek könyve igen sok, értékes bejegyzést őriz neves látogatóktól, vendégektől. A hajdúszovátiaiak – énekkarosok és nem kórustagok – talán az 1963. május 20-i keltezésű kodályi beírásra a legbüszkébbek. Ez így hangzik:

„1963. május 20-án

Örömmel hallottam a kórus szép fejlődését. Kívánom, hogy nőjön felfelé minden akadály ellenére, bizonyítsa, hogy ilyet is tud a magyar falusi nép.

Kodály Zoltánné

Kodály Zoltán”

Az énekkar tagjai nagy szeretettel veszik körül az emlékszobát. Létrejöttékor társadalmi munkával hozták teljesen rendbe, berendezték, s azóta is így fejlesztik. Az énekkarhoz vagy rendezvényeikre érkezőknek előszeretettel megmutatják azt. Hagyományá vált az utóbbi években Hajdúszovátán az is, hogy az általános iskola VII, VIII. osztályos tanulói rendhagyó énekóra keretében meglátogatják az emlékszobát, ismerkednek emléktárgyaival. Ezen keresztül is formálódik, erősödik bennük az elhatározás, hogy szüleik, nagyszüleik nyomdokaiba lépve, egyszer ők is tagjai legyenek a felnőtt énekkarnak. A jelenkor érdeklődője pedig könnyűszerrel hozzájuthat Hajdúszovátán a kiállított tárgyak megtekintéséhez, mivel az emlékszoba kulcsa a közeli községi művelődési házban mindenkor megtalálható.

1985-ben ünnepli majd a 100 éves fennállását a hajdúszovátai kórus. Addig is tovább kívánják bővíteni az emlékszoba anyagát az énekkari tagok visszaemlékezéseivel, a volt karnagyok fényképtáblájával, a kiállítási tárlók korszerűsítésével. Tapasztalható Hajdúszovátán, hogy az énekkari emlékszoba szerves részévé vált a hagyományápolásnak, a községismeretnek, községszeretetnek. Másrészt az énekkar élő emlékezetét olyan tárgyi emlékekkel erősíti, amelyekre Hajdúszovátán a jövőbeli kórusélet is támaszkodhat.

Szathmári Károly

A sümegi Darnay-gyűjtemény

Ma már jobbára csak a szakemberek ismerik Darnay Kálmán régészeti tevékenységét. Irodalmi munkásságára is rátelepedett a hálátlan utókor közönyének vastag porrétege. Az az ember volt ő, akinek feltárásai nélkül nem illik magyar régészetről beszélni, de akinek nevét csak a hivatkozás szintjéig szokás megemlíteni.

Darnay Kálmán 1864-ben született Sümegen, abban a helységben, amelyik évszázadokon keresztül megőrzött valamit a felvilágosodás, a reformkor érintetlen tiszta levegőjéből. Nem csoda hát, hogy a sümegi várból 1877-ben talált „reneszánsz díszes sarkantyú” elindította azon a szenvedélyes kutatóúton, amelynek mezsgyéjéről egész életében nem tért le.

A grázi kereskedelmi iskola elvégzése után, 23 évesen átvette apja sümegi vaskereskedését, ahol gyakran kapával, kaszával fizetett azoknak a környékbelieknek, akik valami ódon tárgyat vittek be üzletébe. 1899-ben házasságot kötött Luiszer Karolinnal, mely frigyből öt gyermek született: Ida, Sára, László, Géza és Erzsébet.

A kereskedői munkába – ami igazán sohasem érdekelte – fokozatosan belefáradt, így hát másra bízta az üzlet vezetését. Végre régészeti, múzeumi és irodalmi munkáinak élhetett. Megismerkedett Pulszky Ferencel, Römer Flórisssal, Hampel Józseffel, akik nagyra becsülték munkáját és akiktől az első igazi szakmai segítséget kapta. Römer 1886-ban így búcsúzott Darnaytól: „Én távozom, Te lépsz fel és kövesd nyomdokaimat.”

Mind gyakrabban jelentetett meg cikkeket, tanulmányokat. Nevét a hazai szakembereken kívül lassan megtanulták külföldön is. Ebben nagy szerepe volt annak, hogy 1882-ben elkezdte a csabrendeki Hallstatt-kori urnatemető feltárását és Szalacsán kelta pénzverőt talált.

Fokozatosan gyarapította hatalmas gyűjteményét és azt az érdeklődők részére látogathatóvá is tette. Saját pénzén és saját szerkesztésében kiadta a *Házibarat* című értesítőt és a *Darnay Múzeum Ingyen Naptár*-át. Ezek a kiadványok ismertették a múzeum gyarapítására tett erőfeszítéseket, az új ásatások eredményeit, a gyűjteményt gyarapítók nevét. A kalendáriumforma kedvenc olvasmánya volt a parasztságnak, így könnyen, szinte észrevétlenül csempészte a falusiak asztalára a vásárok helye és időpontja mellett a régészeti híreket, történeteket. Igazi népművelő vénával találta meg azt a néha tréfás, gyakran komoly hangot, amelyet naptárja szerkesztésénél alkalmazott.

1900-ban megjelent *Magyarország őskora* című munkája, melyet a városi és falusi értelmiségnek szánt, de amelyet hosszú éveken keresztül az egyetem falai között is forgattak a hallgatók. Szépirodalmi munkásságát hat mű fémjelzi. A *Gisimár* a somlóhegyi ősemlék, a *Tagisir* a szalacscai kelták életét dolgozza fel regényes formában. A *Testőrszerelmek* és az *Elkészt csók* Kisfaludy Sándor életéből villant fel forrásanyag-értékű pillanatokat. Darnay a Kisfaludy-kultusz egyik leghangosabb és legavatottabb